

9.10

FREDAGSSERIEN 3

Musikhuset kl. 19.00

Daniel Blendulf, dirigent

Tuomas Lehto, cello

Ilari Angervo, viola

Maurice Ravel: Rapsodie espagnole

15 min

I Prélude à la nuit

II Malagueña

III Habanera

IV Feria

Jukka Tiensuu: False Memories I–III morfoser för orkester 16 min

III Trauma

II Nostalgia

I Review

PAUS 20 min

Richard Strauß: Don Quixote,

35 min

fantastiska variationer op.35, för cello, viola och orkester

Introduktion – Tema

Variation nr 1

Variation nr 2

Variation nr 3

Variation nr 4

Variation nr 5

Variation nr 6

Variation nr 7

Variation nr 8

Variation nr 9

Variation nr 10

Final

KAMMARMUSIK I SENA KVÄLLEN börjar i Konsertsalen efter en paus på ca 10 minuter. Publiken ombeds ta plats på parketten för att lyssna till musiken. Platserna är onummerade

Hannu Vasara, violin och orgel
Lili-Marlene Puusepp, harpa
Kazutaka Morita, slagverk
Jarmo Julkunen, luta, renässansgitarr och vihuela
Miika Uuksulainen, gamba och cello

Barockmusik från Spanien på Cervantes tid 25 min
Gaspar Sanz (1640–1710): Canarios
Bartolomeo de Selma y Salaverde (1595–1638): Vestiva i colli
(diminuutioita Giovanni Palestrinan samannimisestä
madrigaalista)
Santiago de Murcia (1673–1739): Fandango
Santiago de Murcia (1673–1739): Gallardas
Tuntematon: La Spagna
Luis Milan (1500–1561): Pavana-gallarda
Diego Ortiz (1510–1570): Recercada segunda

Paus ca kl. 19.40. Konserten slutar ca kl. 20.45.

Kammarmusiken i sena kvällen slutar ca kl. 21.30.

Sänds direkt i Yle Radio 1 och på webben (yle.fi/rso).

MAURICE RAVEL (1875–1937): RAPSODIE ESPAGNOLE

Ravels *Spanska rapsodi* har sitt ursprung i en *Habanera* för två pianon som han komponerade år 1895. Där använde han sig av samma, ursprungligen kubanska dansrytm som Bizet introducerat i det kanske mest kända numret i operan *Carmen*. Detta innebar att en latinamerikansk rytm importerats till Spanien och speciellt till Sevilla. Debussy hörde uruppförandet av Ravels *Habanera* år 1898, tyckte mycket om verket och bad att få noterna till låns. Fem år senare gav Debussy ut pianosviten *Estampes* ("Gravyr"), vars andra sats *Soirée dans Grenade* ("Kväll i Granada") kanske i ofertänksamt hög grad påminner om Ravels *Habanera*. Därför ville Ravel se till att han har ryggen fri. Efter att ha omarbetat en av satserna i stycket för två pianon till en del av en rapsodi för orkester ansåg Ravel det vara speciellt viktigt att årtalet 1895 står tryckt i partituret med tillräckligt stora bokstäver. På detta sätt blir det inget missförstånd om vilken av de två kompositionerna tidsmässigt tillkommit först.

Ravel utvidgade *Habaneran* till en *Spansk rapsodi* genom att lägga till ytterligare tre satser. Som första sats skrev han en finstämd nattlig bild, *Prélude à la nuit*, som nästan genomgående domineras av en melodisk cell bestående av fyra toner f-e-d-ciss. Tonarten är A-dur, men fritt behandlad. På två ställen avbryts det dåsiga melodiska förloppet av kadenser för två instrument, först för två klarinetter sedan två fagotter. Efter

preludiet följer *Malagueña*, som är den kortaste av satserna. Rubriken hänvisar till en dansrytm av fandangotyp som är känd i Málaga i sydligaste Spanien men själva dansen har här anpassats rätt fritt. Sedan kommer vi till *Habaneran*, som vad stämningen beträffar går helt i spansk anda. Dess tonala centrum är fiss-moll (eller Fiss-dur), vilket finurligt leder till finalens gycklande C-dur. Denna final heter *Feria* ("Fest") och den är den mest omfattande och mest energiska av satserna.

JUKKA TIENSUU (F. 1948): FALSE MEMORIES I–III

Jukka Tiensuus verk *False memories I–III* som framförs vid denna konsert härstammar från år 2008. Uruppförandet ägde rum under Sakari Oramos ledning vid RSO:s konsert den 18 april 2008. Den romerska numreringen I–III betyder att de tre delarna kan framföras vid konserten i vilken ordning som helst eller också var för sig, bara en del åt gången. Tiensuu sade också till mig att ett och annat tyder på att det skulle finnas en vilja att eventuellt fortsätta serien "en vacker dag". Personligen hoppas jag att det sker – så pass fascinerande är hans orkestervisioner (också) denna gång! Delen som betecknats som nummer I bär namnet *Review* ("Återblick"). Den lockar lyssnaren att ta helhetsrubrikens "fälska minnen" på allvar. Detta är en musik med kraftfulla gester. Utgående från i sig klara, rent av tvära staccato-toner hoppar sig mindre evenemang som

utstrålar självsäkerhet. Alla lämnar de sina spår i närminnet och av dessa enskilda minnesbilder byggs stycket sedan så småningom upp. Eftersom minnena kan tänkas vara – eller rent av sannolikt är – ”falska”, blir resultatet förmodligen en entitet som förändras för varje gång. Vad kan vara mera fångslande än en hel myriad av järnhårt självsäkra, möjligen falska ekon av verkliga, skarpt klingande fenomen!

Numret (och möjligen även ordningstalet) II gav Tiensuu åt en mycket fast helhet med eteriska klanger som namnet *Nostalgia* i många avseenden är en träffande beskrivning på. Stråkarnas sköra glissandon och den skenbart improvisatoriska placeringen på tidsaxeln av klockljud ger satsen en intagande karaktär. En mycket viktig roll har de få klanger som kommer från andra ljudkällor. Hela kartan av immateriella ljud ger en bild av sig själv som antyder att vi nu har att göra med en synnerligen skranglig konstruktion av något slag, likt ett minne som denna gång är mera avlagset än i *Review*-delen. Delen *Trauma* som fått numret III definieras möjligen ännu mindre konkret än de två övriga delarna. Det är som om objektet och det spår som det lämnade kvar i minnet så småningom tog mer och mer distans från varandra – men då jag säger detta, är det möjligt att jag gör mig skyldig till att sprida falsk information (eller kommer med en gissning eller annan ”ovetskap”). Eftersom jag inte är verkets kompositör, torde detta inte vara så farligt. Men att kryssa i de vatten som Tiensuu utstakat är onekligen fascinerande, liksom även mitt skenbart ansvarslösa sätt att lotsa resenärerna genom grund och grynnor.

RICHARD STRAUß (1864–1949): DON QUIXOTE

Don Quixote, op. 35 är en tondikt för cello och stor orkester av Richard Strauß. Den bygger på Miguel de Cervantes roman *Don Quijote de la Mancha*, som ursprungligen kom ut i två band åren 1605 och 1615.

I introduktionen beskriver kompositören tillfälligt riddarens diffusa medvetande med hjälp av sordin i alla instrument och med en del egendomliga harmonier som närmar sig det atonala. I Variation nr 1 presenterar träblåsinstrumenten och stråkarna Dulcinea, Don Quixotes ouppnåeliga kärlek. Sedan följer en kamp mot jättarna, dvs. i själva verket mot väderkvarnar. Det leder till att riddaren faller av hästen, vilket hörs tydligt som ett harpglissando. Variation nr 2 är den ökända kampen mot den ”Store kejsaren Alifanfarons” armé, som i själva verket är en fårflock.

Variation nr 3 är en stillsam dialog där Don Quixote kritiserar Sancho Panza för dennes fixering vid materiella ting och för dennes låga intellektuella nivå. Variation nr 4 är igen en kampscen, där riddaren kämpar mot en procession botgörare som han tror är ett rövarband som har för avsikt att stjäla en staty av Jungfru Maria. I Variation nr 5 är situationen följande: riddaren har uppenbarligen blivit illa slagen men inte besegrats. Han trollar fram en vision av Dulcinea (corno, harpa, violiner), som ger honom mod och kraft.

Variation nr 6 handlar om ett spratt som Sancho spelar sin husbonde. Han

får denne att tro att första bästa señorita (med gungande höfter och tamburin) som de möter på gatan är Dulcinea. Riddaren blir rasande på trollkarlarna som han tror har förvandlat hans Dulcinea till en sköka. I Variation nr 7 sitter riddaren och Sancho på käpphästar och föreställer sig att de flyger genom luften. Variation nr 8 är en egenomlig barkaroll i F-dur, i vilken riddaren och Sancho driver mot en hotande vattenkvarn (oboe och violin) i en båt som är utan åror och som inte kan styras. Båten kapsejsar men de lyckas rädda sig. De tackar Gud i ett avsnitt som betecknats religioso. Religionen – ett synnerligen förbryllande ämne för riddaren – ingår även i Variation nr 9. Där träffar han två munkar, dvs. diskuterar i sträng kontrapunkt med två fagotter som han uppfattar som onda trollkarlar.

I Variation nr 10 som är den sista utmanas Don Quixote på duell av Sanson Carasco, en man från riddarens by maskerad som Riddare av den Vita Månen. Den kampen förlorar Don Quixote. Strauß skildrar scenen i sex ömt klingande takter. Stämningen är gripande på ett sätt som påminner om de sista takterna i Brahms tredje symfoni.

Jouni Kaipainen (sammandrag)

DANIEL BLENDULF

Svensken Daniel Blendulf hör till de mest lovande dirigenterna i Norden. Han dirigerar regelbundet Kungliga Filharmonikerna, Sveriges Radios symfoniorkester, Göteborgs symfoniorkester och Stockholm Sinfonietta.

Före sina dirigentstudier studerade Daniel Blendulf cellospel för Torleif Thedéen och Heinrich Schiff. Han uppträdde som solist och spelade med i Mahler Kammarorkestern och festivalorkestern i Luzern. År 2008 vann Blendulf Svenska Dirigentpriset och år 2014 fick han Herbert Blomstedts dirigentpris. År 2010 tog Blendulf sitt dirigentdiplom vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm.

Blendulf har gästdirigerat bl.a. Sydneys och Nya Zeelands symfoniorkestrar, Malaysias filharmoniker, Norska radioorkestern, Zürichs kammarorkester, Danmarks nationalorkester och BBC National Orchestra of Wales.

Han har även dirigerat på Kungliga Operan i Stockholm: Carmen, Don Pasquale samt Anders Eliassons kammaropera Karolinas sömn. På Folkoperan i Stockholm har han dirigerat Gounods Faust och på Norrlandsoperan i Umeå Bergs Wozzeck.

Daniel Blendulf har spelat in på Daphne Records musik av bl.a. Britta Byström. Inspelningen var nominerad för Sveriges Grammis 2014.

TUOMAS LEHTO

Tuomas Lehto uppträder aktivt som solist och kammarmusiker runt om i världen och han gästspelar även vid ett flertal festivaler. Han är förste solocellist i Radions symfoniorkester, Nya Helsingfors-kvartettens cellist och medlem i Total Cello Ensemble samt konstnärlig ledare för festivalen KuruFest. Tuomas Lehto började studera cellospel i tre års ålder för Anja Maja. År 2000 fortsatte han studierna vid Sibelius-

Akademien först för Hannu Kiiski och senare för Marko Ylönen och Jan-Erik Gustafsson. Åren 2007–2008 studerade han i Stockholm i Torleif Thedéens klass. Lehto har gjort radiobandningar för Finlands Rundradio och varit aktiv med skivinspelningar som solist och som medlem i olika ensembler. Han har även uruppfört ett flertal verk, bl.a. Ville Matvejeffs cellokonsert. Hans tävlingsframgångar omfattar cellotävlingen i Åbo 2006. Tuomas Lehtos instrument är en Stefano Scarampella från år 1897 som Jorma Panula vänligen ställt till hans förfogande.

ILARI ANGERVO

Ilari Angervo (f. 1968 i Helsingfors) studerade först violinspel vid Sibelius-Akademien under Leena Siukonens ledning. Sedan bytte han instrument till viola och fick undervisning av Helge Valtonen och Jouko Mansnerus. Han tog sitt diplom med högsta möjliga vitsord 1993. Därtill har Angervo studerat vid Konstskolan i Berlin för Wolfram Christi 1988–90 och fått vidare undervisning av Matti Hirvikangas och Rainer Moog. Åren 1987–88 var Angervo stämledare för violasektionen vid Finlands Nationaloperas orkester.

År 1990 tillträdde han som stämledare för violasektionen vid Radions symfoniorkester. Åren 1996–2001 var han ordförande för RSO:s orkesterdelegation. Ilari Angervo är grundande medlem i den berömda Nya Helsingforskvartetten. Därtill hör man honom ofta i Finländska Kammarorkestern, Avanti!, Kerberos och Uusi Renttu-kvartetten.

Angervo har uppträtt med RSO och

med de flesta inhemska orkestrar. Han har uruppfört Jouni Kaipainens violakonsert med Tapiola Sinfonietta under Hannu Lintus ledning (1999) och Juha T. Koskinens Hamlet-machine med Zagros (2000).

RADIONS SYMFONIORKESTER

Radions symfoniorkester (RSO) är Oy Yleisradio Ab:s orkester och har som uppgift att producera och befrämja finländsk musikkultur. Orkesterns chefsdirigent är Hannu Lintu som tillträdde sin post hösten 2013. RSO:s hedersdirigenter är Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo.

Den ursprungliga tiomanna Radioorkestern grundades år 1927. På 1960-talet utvidgades den till en fulltalig symfoniorkester. RSO:s tidigare chefsdirigenter är Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo.

Förutom de stora klassisk-romantiska mästerverken omfattar RSO:s repertoar en hel del nutida musik och orkestern uruppför årligen ett flertal verk som beställt av YLE. Till RSO:s uppgifter hör även att förse radions arkiv med friköpta inspelningar av hela den inhemska orkesterrepertoaren. Under spelåret 2015–2016 uruppför orkestern sex verk som beställts av Yleisradio Ab. Därtill består programmet bl.a. av pianokonsert av Beethoven och

Prokofjev, symfonier av Schumann och Brahms samt Mendelssohns oratorium Elias. Till orkesterns gästartister hör bl.a. pianisterna Murray Perahia, Nelson Freire och András Schiff, dirigenterna David Zinman, Tugan Sohijev och Manfred Honeck samt sopranen Karita Mattila och mezzosopranen Anne Sofie von Otter.

RSO har spelat in på skiva musik av bl.a. Ligeti, Eötvös, Nielsen, Hakola, Lindberg, Saariaho, Sallinen, Kaipainen och Kokkonen samt premiärinspelningen av Armas Launis opera Aslak Hetta. Orkesterns skivor har fått pris av bl.a. BBC Music Magazine, Académie Charles Cros och MIDEM Classical.

RSO:s skiva med Ligetis violinkonsert och verk för orkester valdes till Editor's Choice i tidskriften Gramophone i februari 2014.

RSO företar regelbundet konsertturnéer på olika håll i världen. Under säsongen 2015–2016 uppträder orkestern under Hannu Lintus ledning i Japan och i Österrike.

RSO:s radiokanal, Yle Radio 1, radierar alla orkesterns konserter. I allmänhet sänds såväl de utländska som inhemska konserterna direkt. Konserterna kan även avlyssnas på RSO:s webbsidor (yle.fi/rso) och ses live i hög resolution. En stor del av konserterna televiseras också direkt på Yle Teema.